

Оксана Юрченко

викладач кафедри педагогіки та освітнього менеджменту
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Система оцінювання учнів є ефективним інструментом не тільки виміру досягнень учнів, а й підвищення якості освіти. Тому під системою оцінювання розуміється не тільки та шкала, яка використовується при виставлянні оцінок, але, перш за все, сам механізм здійснення діагностико-розвиваючої діяльності вчителя і учня як повноправних учасників освітнього процесу. Оцінювання – це також відображення процесу взаємодії між державою і школою, вчителем і учнем, школою і батьками.

Формувальне оцінювання – потужний інструмент в руках учителів і учнів початкової школи, і чим ближче до повсякденного навчання, тим потужніше. Оцінювання класу ближче до того, що вчителі та учні роблять щодня, найбільше здатні до забезпечення зрозумілого і точного зворотного зв'язку в навчанні. І ця дія спрямована на розвиток здібностей учнів контролювати і адаптуватися до власного навчання [1, с. 78].

Метою формувального оцінювання є:

- *визначення складності навчання* (наприклад, тестування з метою визначення прогалин в знаннях учнів);
- *зворотній зв'язок*, свідчить про досягнення учнів (може варіюватися від неформальної до офіційної у вигляді офіційних письмових звітів для батьків, дирекції тощо);
- *мотивація*. Стає для учнів стимулом для вивчення матеріалу;
- *прогнозування і відбір*. Система ЕНТ для продовження навчання на більш високому рівні;
- *стандартизація після відповідного контролю* (присвоєння кваліфікаційної категорії). Або іншим прикладом можна вважати проведення міжнародного тестування PISA (Міжнародна програма з оцінки навчальних досягнень учнів).

Результати тестування дозволяють розставити країни за рівнем. На рівні педагогічних працівників це атестація;

– *контроль змісту освітньої програми і стилю викладання* (проводиться вищесказаними організаціями) [1].

Оцінювання – поняття, яке використовується для позначення діяльності, спрямованих на систематичне підсумовування результатів навчання з метою прийняття рішень про подальше навчання. Найбільш відповідним вимогам сучасного суспільства механізмом, який враховує індивідуальні здібності учнів і їх вікові особливості є формувальне оцінювання, яке називають ще оцінюванням для навчання. Оцінювання для навчання – це процес пошуку та інтерпретації даних, використовуваний учнями та їх вчителями для визначення етапу, на якому знаходяться яких учні в процесі свого навчання, напрямки, в якому слід розвиватися, і встановлення, як краще досягти необхідного рівня.

В цілому дослідження показують, що формувальне оцінювання – це не інструмент, який є формувальним; це використання інформації, зібраною будь-якими засобами, щоб пристосувати освіту і навчання, яке має «формувальну» перевагу.

Формувальне оцінювання дає можливість вчителю відслідковувати процес руху учнів до цілей їх вчення і допомагає вчителю коректувати навчальний процес на ранніх етапах, а учневі – усвідомити велику ступінь відповідальності за свою освіту.

Формувальне оцінювання використовується в повсякденній практиці (кожного уроку, щодня). При даному виді оцінювання обов'язково повинно здійснюватися зворотний зв'язок, що забезпечує прогрес у навчанні. Формувальне оцінювання допомагає вчителю відслідковувати успішність в класі. Таким чином, воно несе в собі формулюючу, стимулюючу і мотиваційну функції [2].

Процес формувального оцінювання являє собою циклічну структуру, яка ілюструє те, що оцінювання виступає як безперервний процес, інтегрований з методикою викладання і навчання, націлених на усунення прогалин у знаннях у учнів. Коли усувається один пробіл відкривається інший по ходу просування на

наступну стадію навчання, і формувальне оцінювання покликане знову і знову усувати подібні прогалини в навчанні.

На сучасному етапі розвитку школи, коли пріоритетною метою навчання є розвиток школяра, оцінка являє собою міру впливу, зміну, навчання і розвитку. І тільки за умови, що всі вчителі будуть підтримуватися єдиних принципів при проведенні оцінювання, можливо домогтися позитивного результату.

Всі види оцінювання, а формувального оцінювання особливо, припускають використання ретельно розроблених критеріїв для організації оцінювання робіт/роботи учнів.

Оцінювання з використанням критеріїв дозволяє зробити даний процес прозорим і зрозумілим для всіх учасників освітнього процесу. Критерії сприяють об'єктивності оцінювання. Основою для розробки критеріїв оцінки навчальних досягнень учнів є навчальні цілі. Критерії можуть бути підготовлені вчителем або з участі учнів.

Спільна розробка критеріїв (вчитель – учень) дозволяє сформувати в учнів позитивне ставлення до оцінювання і підвищити їх відповідальність за досягнення результату. При розробці критеріїв оцінки важливо завжди пам'ятати про цілі та зміст уроку.

Критерії, розроблені для оцінювання проміжних робіт (формувального оцінювання), повинні описувати і оцінювати тільки те, що заявлено в цілі.

Зразкові процедури спільної (вчитель – учні) розробки критеріїв.

1. Оголосіть учням мету і завдання уроку перед початком вивчення теми та розділу.

2. Попросіть кожного учня написати один-два критерії, за якими будуть оцінюватися роботи.

3. Запишіть на дошці критерії, запропоновані учнями.

4. Переконайтеся, що всі учні зрозуміли запропоновані критерії.

5. Розмістіть критерії за ступенем важливості.

6. У процесі обговорення виберіть пріоритетні критерії.

7. Якщо передбачається виставлення відмітки, визначте кількісне вираження (бали) кожного критерію або зробіть його градацію (розбивку на рівні виконання завдання) [3, с. 54].

Надалі роботи учнів необхідно оцінювати тільки відповідно до розроблених критеріїв.

Зміст критеріїв повинно бути зрозумілим учням і батькам, тобто викладено зрозумілою і доступною мовою. Критерії оцінки необхідно довести до відомості учнів (розташувати на стендах, на навчальній дошці, в робочому зошиті учнів). Критерії допомагають учням більш об'єктивно оцінювати якість власної роботи. Уміння оцінювати на основі критеріїв залишається з людиною на все життя. Пам'ятайте: знайомити учнів з критеріями оцінки необхідно перед виконанням завдання.

Отже, ефективно розроблені критерії оцінки та їх градація ясно демонструють учням, що і як буде оцінюватися, а також служать хорошим керівництвом для учнів в процесі виконання роботи. Градація критеріїв – це опис різних рівнів досягнення очікуваного результату. Чим конкретніше представлення критерії оцінки, тим краще учень розумітиме, що йому потрібно зробити для успішного виконання завдання.

Список використаних джерел:

1. Айтпукешев А. Т., Кусаинов Г. М., Сагинов К. М. Формативное и суммативное оценивание результатов обучения: / А. Т. Айтпукешев, Г. М. Кусаинов, К. М. Сагинов. Методическое пособие – Астана: Центр педагогического мастерства, 2014. – 108 с.

2. Журбенко З. М., Колесникова Ю. Б. Система оценивания: «Тенденции и пути совершенствования» // Электронный ресурс: <https://festival.1september.ru/authos/101-776-383>.

4. Формативное оценивание в начальной школе. Практическое пособие для учителя / Сост. О. И. Дудкина, А. А. Буркитова, Р. Х. Шакиров. – Б. : «Билим», 2012. – 89 с.